

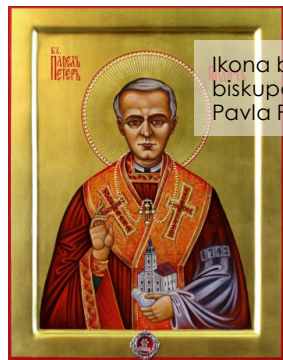
Gréckokatolícki veriaci na púti v Ľutíne v roku 1989

Fotografia biskupa P. Gojdiča vo vyšetrovacej väzbe

Ikona blahoslaveného biskupa a mučeníka Pavla Petra Gojdiča

Budova františkánskeho kláštora v Hlohovci, v ktorom boli v roku 1950 sústredení „nezjednotení“ gréckokatolícki kňazi

Ikona blahoslaveného biskupa a mučeníka Vasiľa Hopka

vysviacku prijal v roku 1911 a neskôr vstúpil do Rádu sv. Bazila Veľkého. V roku 1927 prijal biskupskú vysviacku a začal pôsobiť ako administrátor Prešovského biskupstva. V období existencie 1. Slovenskej republiky (1939 – 1945) zastával voči domácomu režimu kritický postoj a aktívne sa angažoval pri záchrane Židov. V rámci Akcie P bol na neho vyvíjaný nátlak, aby prijal post pravoslávneho biskupa, čo on rázne odmietol. Preto bol v roku 1950 zatknutý a o rok neskôr odsúdený na doživotie. Na následky mučenia a neludského zaobchádzania zomrel v deň svojich 72. narodenín, 17. júla 1960 vo väznici v Leopoldove. Pochovaný bol v neoznačenom hrobe na väzenskom cintoríne v Leopoldove. Dnes sú jeho ostatky uložené v prešovskom gréckokatolíckom katedrálom chráme sv. Jána Krstiteľa. V roku 2007 mu bol za pomoc židovskému obyvateľstvu ako prvému katolíckemu biskupovi udelený štátom Izrael čestný titul Spravodlivý medzi národmi. Pápež Ján Pavol II. ho v roku 2001 vo Vatikáne vyhlásil za blahoslaveného. V gréckokatolíckej cirkvi sa jeho sviatok slávi 17. júla.

„Na likvidácii gréckokatolíckej cirkvi v Československu boli zainteresované tri subjekty a každý z nich mal na to vlastné dôvody: sovietske štátne a stranícke vedenie, Moskovská patriarchia s exarchátom v Československu a vládnuce kruhy v ČSR. Nesporné je, že impulz prišiel z Moskvy.“

Michal Barnovský, historik

Zdroje fotografií: Národní archiv České republiky, f. Státní úrad pro věci církevní, kart. 208, inv. č. 200, Archiv Petra Borzu, www.greckokatolici.sk

www.upn.gov.sk

EURÓPSKA SIEŤ
PAMÄŤ A SOLIDARITA

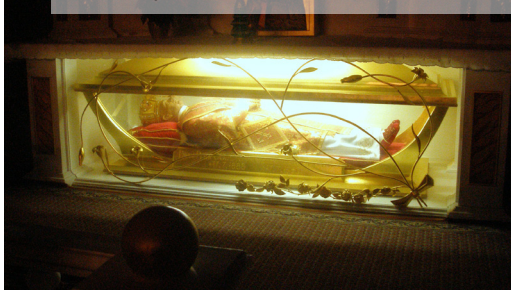
www.enrs.eu

LIKVIDÁCIA GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI V ČESKOSLOVENSKU

Útoky sledujúce oslabenie Grécko-katolíckej cirkvi v Československu sa začali objavovať od roku 1946. Vykonávala ich štátna bezpečnosť (v tom čase už ovládaná komunistami), pričom zámienkou bola pomoc poskytovaná gréckokatolíckmi, na čele s prešovským biskupom Pavlom Petrom Gojdičom, ľudom utekajúcim z Ukrajiny. Štátna bezpečnosť označovala všetkých ľudí utekajúcich pred terorom Sovietov za banditov a príslušníkov Ukrajinskej povstaleckej armády. Podstatným dôvodom však bola snaha posilniť postavenie ruskej pravoslávnej cirkvi, ktorá bola prezentovaná ako symbol slovanstva a Sovietskeho zväzu.

Sarkofág blahoslaveného Pavla Petra Gojdiča v bočnej kaplnke Katedrály sv. Jána Krstiteľa v Prešove

Tzv. Prešovský sobor – pohľad na predsedníctvo

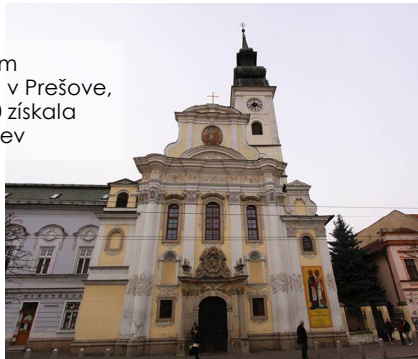

Historický sobor duchovenstva a laikov v Prešove dňa 28. apríla 1950 - Predsedníctvo soboru.

Budova hotela Čierny orol, v ktorom sa 28. apríla 1950 uskutočnil zinscenovaný „sbor“

Katedrálly chrám sv. Jána Krstiteľa v Prešove, ktorý v roku 1950 získala Pravoslávna cirkev

Tzv. Prešovský sobor – pohľad na delegátov

Historický Sobor pre návrat do Pravoslavia v Prešove 28. apríla 1950. 820 delegátov gr.-kat. farností a viac než 100 fardrov rozhodli sa pre návrat k viere svojich predkov.

Budova františkánskeho kláštora v Hlohovci, v ktorom boli v roku 1950 sústredení „nezjednotení“ gréckokatolícki kňazi

PRIEBEH LIKVIDÁCIE

Po štátnom prevrate v Československu vo februári 1948 zaradila komunistická štátna moc medzi svojich najväčších nepriateľov aj cirkev, ktoré dlhodobo zaujímali voči ideológii komunizmu odmietavý postoj. Súčasťou boja komunistov proti katolíckej cirkvi sa postupne stal aj plán na úplnú likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi v Československu. Možný scenár vývoja v Československu naznačovala už povojnová likvidácia gréckokatolíckej cirkvi na Ukrajine a v Rumunsku. Komunistickí predstavitelia v Československu rozhodli o realizácii postupnej pravoslavizácie gréckokatolíkov. Pre tento plán bol zvolený krycí názov Akcia P (pravoslavizácia). Uskutočnili sa viaceré súdne procesy s gréckokatolíckymi kňazmi a rehoľníkmi, boli zlikvidované mužské i ženské kláštory gréckokatolíckej rehole baziliánov, v obciach sa vytvárali tzv. návratové výbory podporujúce prestup gréckokatolíkov do pravoslávnej cirkvi.

Vyvrcholením Akcie P sa stal tzv. Veľký sobor (cirkevný snem), ktorý sa uskutočnil 28. apríla 1950 v Prešove. Komunistickou štátnou mocou zinscenovaný „sbor“ mal navonok pôsobiť ako vnútorná záležitosť gréckokatolíckych kňazov a veriacich. Účastníci „soboru“ prijali vopred pripravený dokument s názvom „Manifest ku gréckokatolíckemu duchovenstvu a veriacim Čes-

koslovenska“, ktorý rušil jednotu gréckokatolíckej cirkvi so Svätou stolicou a pápežom a vyjadroval vôľu prestúpiť na pravoslávie. Vláda závery „soboru“ prijala a gréckokatolícka cirkev bola de facto postavená mimo zákon. V deň „soboru“ boli zároveň zaistení aj gréckokatolícki biskupi P. Gojdič a V. Hopko. Následne začal nátlak na kňazov aj veriacich, aby prijali pravoslávie. Gréckokatolícki kňazi, ktorí prestup odmietali, boli postupne zbavovaní farností, posielaní do Táborov nútených prác alebo internovaní.

AKCIA P – 100

Vyvíjaný nátlak, zastrašovanie ani sľuby však nepriniesli očakávané výsledky. Z približne 280 gréckokatolíckych kňazov pôsobiacich na Slovensku sa podarilo získať pre pravoslávie 130 kňazov. Z nich veľká časť prijala pravoslávie len formálne, navonok. Podstatná časť kňazov a veľká väčšina veriacich však prestup do pravoslávnej cirkvi dlhodobo odmietala. Aj z tohto dôvodu pripravila v roku 1951 štátna moc plán vysťahovania nezjednotených kňazov aj s rodinami do Čiech. Vysťahovanie dostalo krycí názov Akcia P – 100. Cieľom bolo oddeliť kňazov od veriacich, znemožniť ich vzájomný kontakt a následne ľahšie ovplyvňovať veriacich. Takmer 100 gréckokatolíckych kňazov aj s rodinami bolo postupne od konca roku 1951 za krutých podmienok vysťahovaných. Obydlia, do ktorých

sa mali nasťahovať boli neraz v katastrofálnom stave, celkom nevhodné na bývanie. Počas nasledujúcich rokov pracovali títo kňazi zväčša ako robotníci v lesoch, na rôznych stavbách a na roľníckych družstvách. Návrat na východné Slovensko mali úradne zakázaný. Na miestach vysťahovaných gréckokatolíckych kňazov začali postupne pôsobiť pravoslávni kňazi, avšak mnohí veriaci ich odmietali akceptovať.

OBNOVENIE ČINNOSTI

Najmä v 60. rokoch sa objavili mnohé petície veriacich adresované najvyšším straníckym a štátnym funkcionárom, v ktorých sa občania dožadovali obnovenia gréckokatolíckej cirkvi. Tieto petície, ale najmä politicko-spoločenské zmeny koncom 60. rokov viedli v júni 1968 k rozhodnutiu vlády, ktorým bola gréckokatolícka cirkev obnovená, avšak majetkovoprávne vzťahy voči Pravoslávnej cirkvi po násilnej pravoslavizácii začiatkom 50. rokov zostali nedoriešené. Komunistická štátna moc však voči nej v 70. a 80. rokoch vyvíjala všetky bežne používané opatrenia sledujúce jej kontrolu a obmedzenie náboženských aktivít.

BISKUP PAVOL PETER GOJDIČ (1888 – 1960)

Narodil sa v rodine gréckokatolíckeho kňaza. Kňazskú